

РУСЬКІ КНЯЗІ У БИТВІ ПІД ЯРОСЛАВОМ 1245 Р.

Лак М.В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

e-mail: mvlakh.iff20@kubg.edu.ua

Середньовічна історія України багата на події міжнародного масштабу. Однією із них є битва під Ярославом 1245 р., відома історичній науці давно, а проте, є такою, яка таїть у собі ще багато білих плям. Ці прогалини полягають якраз у особистісному, антропологічному вимірі битви. Відомо, що учасниками битви були війська волинських князів Мстиславовичів, угорських Арпадів та сандомирських П'ястів. Ці три династії, зійшовшись на полі битви визначили подальшу долю Галицько-Волинського князівства. Метою статті є дослідити просопографію битви під Ярославом за такими напрямками: 1) вік на момент битви, 2) майновий/земельний стан, 3) зовнішні характеристики, 4) доля після битви.

Після завойовницького походу монгольського керманіча Бату на Русь, центральна влада поступово почала занепадати, натомість сильною стала боярська опозиція. Літописець описує 1240 рік так: «Бояри ж галицькі Данила князем собі називали, а самі всю землю держали» [2]. Битва датується 17 серпня 1245 р. вона відбулась біля валів міста Ярослав і є кульмінацією боротьби Данила Романовича за Галич. Його опонентом був чернігівський князь Ростислав Михайлович. Сторону Романовичів представляли їх військо та союзники – половці. Незадовго до битви Романовичі відправляли послів до мазовецького князя Конрада та до литовського князя Міндовга *«помочі прохаючи»*, але вони не взяли участі у битві позаяк не встигли вчасно на неї з'явитися [2]. Сторону Ростислава Михайловича представляло Угорське королівство та Малопольський князь Болеслав V Сором'язливий. Чисельність війська з обох сторін, за різними оцінками, налічувала до 6 тис. осіб [3]. Із них, чисельність підрозділів Романовичів не перевищувала 2 тис. осіб [3]. Загалом, кількість князів та вельмож, що взяли участь у битві по обидві сторони складає 26 осіб, імена більшості є ідентифікованими [3]. Титулованими учасниками битви по стороні відновлення Галицько-Волинської держави були представники князівської родини: Данило Романович і його брат Василько Романович, Лев Данилович та Всеволод Олександрович.

Данило Романович, князь руський. Традиційно роком народження князя вважають 1201 р., тобто на момент битви мав повних 44 роки. Літописець зазначає, що *«був бо він смілий і хоробрий, «од голови й до ніг його не було на нім вади»* [2]. Від свого повноліття збирав землі Галицько-Волинської держави, яку заснував ще його батько Роман Мстиславович. Непевність його становища у цих землях підкреслювалась ще боярською опозицією, яка нагадувала про себе у разі незручних для боярства дій князя. На момент битви, князь втратив владу у

більшості раніше підвладних територіях, його вотчина – Волинська земля зазнала значних спустошень і бід під час монгольської навали. Тож, повернення влади Данила у Галицькій та Волинській землях було складним процесом. Утвердження статусу володаря Волинської землі стало можливим у разі визнання протекторату монголів, на що власне Данило і погодився зимою 1244 р. Втім, із Галицькою землею було складніше, позаяк на неї претендував чернігівський князь Ростислав Михайлович. По смерті Данила, літописець залишить такий опис князя: *«Сей же король Данило [був] князем добрим, хоробрим і мудрим, який спорудив городи многи, і церкви поставив, і оздобив їх різноманітними прикрасами, і братолюбством він світився був із братом своїм Васильком»* [2].

Василько Романович, князь руський. Був молодшим на два роки (рік народження 1203) братом Данила та сюзереном Волинських земель – вотчини Романовичів. За літописцем, Василько повністю дослухається до брата, вони діють завжди спільно і незгоди між ними немає. Протягом 1214-1215 рр. княжив із братом у Володимирі, це місто згодом стане його вотчиною. Разом, він з братом відновлює владу Романовичів після монгольської навали. У битві під Ярославом очолював полк, який діяв проти польських підрозділів [3]. Опісля битви, разом із братом поділив владу у князівстві. Данилові відійшла Галицька земля, а Василькові – м. Володимир. У подальші роки Василько Романович займався внутрішньополітичними справами, уникав конфліктів. Його смерть у 1271 р. літописець опише наступними словами: *«поставився благовірний і христолюбивий великий князь володимирський, на ім'я Василько, син великого князя Романа [Мстиславича]»* [2].

Лев Данилович, князь Перемишльський, син Данила Романовича. Хоча літописець коротко зазначає, що *«Лев же був [іще] дитиною, [і Данило] поручив його Василькові [Гавриловичу], хороброму і сильному бояринові, щоб він оберігав його в бою»*, вчені відзначають, що на момент битви, князь вже міг брати безпосередню участь у битві [2,3]. Рік народження князя Льва датують між 1225 і 1229 рр., тобто на момент битви йому було від 16 до 20 років і він цілком міг володіти необхідними військовими навичками аби брати участь у битві. Літописець так описує його: *«був князь мудрий, і хоробрий, і сильний у бою, — немало бо показав він мужності своєї у многих ратях»*[2]. Опираючись на дослідження Леонтія Войтовича, Лев був титулярним володарем Перемишля від 1240 р., але як і більшість князів після монгольської навали втратив владу, проте завдяки участі у битві зміг відновити свою владу у Перемишльській землі, бо датується князем до 1269 р. [1].

Всеволод Олександрович. Його вік на момент битви встановити важко, позаяк невідомий рік народження. Літописець зачисляє Всеволода до числа *«вибраних мужів»* [2]. Із цього можна зробити припущення, що на момент битви князь вже встиг зарекомендувати себе як вправного воїна, і його вік становив 30 і більше років. Відповідно до праць Л. Войтовича, Д. Домбровського, М. Волощука,

Всеволода Олександровича можна вважати белзьким князем, позаяк після смерті свого батька [Олександра Всеволодовича] він володів Белзом та волостю [1,3].

Отже, серед титулованих учасників битви під Ярославом, які виступали по стороні Данила Романовича було проаналізовано 4 князя. Враховано такі характеристики як, вік князів на момент битви, їхній майновий/земельний стан, за допомогою літопису, зазначено основні зовнішні характеристики. Також окреслено долю князів після битви, та відновлення їхньої влади у Галичі.

Список використаних джерел

1. Войтович Л. Галицько-Волинське князівство і монгольські улуси у XIII ст. Наукові зошити історичного факультету Львівського національного університету ім. Івана Франка. 2010. Вип. 11. С. 151–170.
2. Dąbrowski, D., Jusupović, A., Ur'eva, I. S., Majorov, A. V., Vilkul, T. L., Polska Akademia Umiejętności, & Polska Akademia Nauk. (2017). Kronika halicko-wołyńska: (kronika Romanowiczów) = Chronica Galiciano-Voliniana: (Chronica Romanoviciana). Retrieved from http://rcin.org.pl/Content/190072/PDF/WA303_223688_I2781-16_Kronika.pdf
3. Мирослав Волощук, Просопографічні студії битви під Ярославом 17 серпня 1245 року [in:] *Colloquia Russica* / [за ред. В. Нагірного і М. Волощука], Івано-Франківськ ; Краків, 2017, Series II, V. 3 : Данило Романович і його часи, С. 103–122
4. Федорак, Назар. Літописний герой і літописний персонаж: типи людських ситуацій у Галицько-Волинському літописі // *Доба Короля Данила в науці, мистецтві, літературі* (Матеріали міжнародної наукової конференції. 29-30 листопада 2007 р. Львів). — Львів, 2008. — С. 277-93 І.П.Крип'якевич. Галицько-Волинське князівство. Київ: Наукова думка, 1984. 176 с.

Науковий керівник: доктор історичних наук, доцент Михайловський В.М.

СЕРЕДНЬОВІЧНА ХІРУРГІЯ ТА АКУШЕРСТВО

Лонюк Д.І.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: loniuk.daryna2321@vu.cdu.edu.ua

У період середньовіччя церква мала великий вплив на всі сфери життєдіяльності людини, особливо це відчувала медицина, оскільки релігія перешкоджала розвитку цієї галузі знань, було накладено багато табу та заборон. У цій сфері головними авторитетами були Гален, Гіппократ та Ібн Сіна, чії праці були відібрані, виправлені та опрацьовані священнослужителями Церкви.

Схоласти середньовіччя виключили вчення Галена. Насамперед його видатні експериментальні результати, в галузі біологічної структури і функцій людського тіла, а також теоретичні ідеї, які були зведені в ранг релігійної догми і стали прапором середньовічної медицини.